

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
İÇİNDEKİLER	11
KISALTMALAR	23
GİRİŞ.....	27
1. KONUNUN TAKDİMİ	27
2. KONUNUN ÖNEMİ VE LİTERATÜR TARAMASI	32
3. YÖNTEM	35

BİRİNCİ BÖLÜM

NÜKLEER ENERJİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

1. NÜKLEER ENERJİ.....	42
I. Nükleer Enerji Kavramı ve Tarihçesi	44
II. Nükleer Enerjinin Enerji Kaynakları İçerisindeki Yeri.....	54
III. Nükleer Enerjinin Kullanım Alanları.....	57
IV. Nükleer Enerjinin Diğer Ülkelerdeki Kullanımı	60
V. Nükleer Enerjinin Türkiye’de Kullanımı	65
VI. Nükleer Enerji Lehindeki ve Aleyhindeki Görüşler	70
2. NÜKLEER ENERJİ SANTRALLERİ.....	74
I. Nükleer Enerji Santralleri Tanımı ve Türleri	74
II. Nükleer Santrallerde Güvenlik	76
III. Nükleer Santral Kazaları	85
A. Kyshtym-Mayak Nükleer Santrali Kazası (Rusya-Askeri Nükleer Atık Depolama ve İşleme Tesisi)	88
B. Windscale Nükleer Reaktörü Kazası (İngiltere - GCR).....	88
C. Three Mile Adası Kazası (ABD - PWR)	89
D. Çernobil Kazası (SSCB/Ukrayna- RBMK)	90
E. Tokaimura Kazası (Japonya-Nükleer Yakıt Çevirimi Tesisi)	92
F. Fukushima Kazası (Japonya-BWR)	92

3. NÜKLEER ATIKLAR	94
4. NÜKLEER TERÖRİZM	100
5. NÜKLEER ENERJİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	111

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI NÜKLEER HUKUK VE ULUSLARARASI SORUMLULUK HUKUKU

1. NÜKLEER HUKUK	116
I. Kavram	117
II. Nükleer Enerji Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler	119
A. Güvenlik İlkesi (Safety Principle)	120
B. Emniyet İlkesi (Security Principle)	121
C. Sorumluluk İlkesi (Responsibility Principle)	121
D. İzin İlkesi (Permission Principle)	122
E. Sürekli Denetim İlkesi (Continuous Control Principle)	123
F. Tazmin İlkesi (Compensation Principle)	123
G. Sürdürülebilir Kalkınma İlkesi (Sustainable Development Principle)	123
H. Uygunluk İlkesi (Compliance Principle)	124
I. Bağımsızlık İlkesi (Independence Principle)	125
İ. Şeffaflık İlkesi (Transparency Principle)	125
J. Uluslararası İş birliği İlkesi (International Co-operation Principle)	126
2. SORUMLULUK KAVRAMI VE TÜRLERİ	127
I. Özel/Ulusal Hukukta Sorumluluk	130
A. Haksız Fiil/Kusur Sorumluluğu	131
B. Kusursuz Sorumluluk (Sebeplilik Sorumluluğu)	131
II. Uluslararası Sorumluluk	134
A. Devletin Haksız Fiilden Kaynaklanan Uluslararası Sorumluluğu	140
B. Devletlerin Uluslararası Hukukun Yasaklamadığı Eylemlerinden Kaynaklanan Zararlara İlişkin Hukuki Yükümlülük Rejimleri	142
1. Tehlikeli Faaliyetlerden Kaynaklanan Sınıraşan Zararların Önlenmesine İlişkin Taslak Maddeler	146
2. Tehlikeli Faaliyetlerden Doğan Sınıraşan Zararlardan Kaynaklanan Sorumluluğun Paylaştırılmasına İlişkin Taslak Maddeler	150

C. Uluslararası Sorumluluğa Etki Eden Çevre Hukuku İlkeleri/Temel İlkeler	154
1. Ciddi Nitelikteki Sınıraşan Çevresel Kirliliklere Neden Olma Yasası	157
2. İş birliği Yükümlülüğü	161
3. İhtiyat İlkesi	162
4. Hakça Kullanım İlkesi	165
5. Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar İlkesi	166
3. ULUSLARARASI NÜKLEER SORUMLULUK HUKUKU REJİMLERİ	170
I. Uluslararası Nükleer Sorumluluk Hukuku Rejimlerine Duyulan İhtiyaç	173
II. Geleneksel Haksız Fiil Sorumluluğu ile Nükleer Enerji Üretim Endüstrisinin Sorumluluğunun Mukayesesi	175
A. Kusurun Aranması ve Sorumluluğun Yöneltilmesi Açısından	176
B. Sorumluluğun Sınırlandırılması Açısından	177
C. Sorumluluk Sigortası ya da Eşdeğer Malî Güvence Sağlanması Açısından	178
III. Uluslararası Nükleer Sorumluluk Hukuku Rejimlerine Hâkim Olan İlkeler	178
A. Kusursuz Sorumluluk	181
B. Münhasır Sorumluluk	181
C. Sorumluluğun Miktar Bakımından Sınırlandırılması	183
D. Zorunlu Malî Güvence	184
E. Sorumluluğun Zaman Bakımından Sınırlandırılması	185
F. Yargılama Yetkisi, Uygulanacak Hukuk ve Kararların İcrası	186
G. Ayrımcılık Yapmama	186
IV. Uluslararası Nükleer Sorumluluk Hukuku Rejimlerine İlişkin Sözleşmeler	187
A. OECD Sorumluluk Rejimi	192
B. IAEA Sorumluluk Rejimi	195
1. Viyana Sözleşmesi ve 1997 Protokolü	195
2. Nükleer Zararların Ek Tazmini Sözleşmesi	198
C. Diğer Rejimler	204
1. Nükleer Maddelerin Deniz Yolu ile Taşınmasında Hukuki Sorumluluğa İlişkin Brüksel Sözleşmesi	204
2. Nükleer Gemi İşletenlerin Sorumluluğuna İlişkin Brüksel Sözleşmesi	206

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜKLEER ENERJİ ALANINDA ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI HUKUKİ SORUMLULUK VE KAPSAMI

1. SÖZLEŞME HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	212
I. Özel Bir Rejime Duyulan İhtiyaç.....	221
II. Sözleşmenin Dayandığı Temel İlkeler	224
III. Sözleşmenin Amacı	225
IV. Sözleşmenin Kapsamı	228
2. SÖZLEŞMENİN UYGULAMA ALANI	229
I. Sözleşmenin Yer Bakımından Uygulama Alanı.....	229
A. 1982 Protokolü.....	229
B. Ortak Protokol.....	234
1. Protokol Hakkında Genel Bilgiler.....	234
2. Ortak Protokol'e Duyulan İhtiyaç	235
3. Ortak Protokol'ün Amacı.....	236
4. Ortak Protokol'ün Kapsamı	237
a. Kişi Bakımından Uygulama Alanı	237
b. Konu Bakımından Uygulama Alanı	238
c. Zaman Bakımından Uygulama Alanı.....	238
d. Diğer Hükümler	239
C. 2004 Protokolü.....	240
II. Sözleşmenin Kişi Bakımından Uygulama Alanı.....	244
III. Sözleşmenin Konu Bakımından Uygulama Alanı.....	246
A. Temel Kavramlar	247
1. Nükleer Madde	247
a. 1982 Protokolü	247
b. 2004 Protokolü	247
2. Nükleer Yakıt	248
a. 1982 Protokolü	248
b. 2004 Protokolü	248
3. Radyoaktif Ürünler ve Radyoaktif Atıklar	248
a. 1982 Protokolü	248
b. 2004 Protokolü	252
4. Nükleer Tesis	252

a.	Sözleşme Kapsamına Giren Tesisler	252
aa.	1982 Protokolü	252
bb.	2004 Protokolü	259
b.	Sözleşme Kapsamına Girmeyen Tesisler	266
c.	Aynı Sahada Birden Fazla Nükleer Tesis Bulunması	270
5.	Nükleer Hadise	272
a.	1982 Protokolü	272
b.	2004 Protokolü	274
c.	Nükleer Hadise ile Nükleer Olmayan (Konvansiyonel) Olayın Bileşiminden Kaynaklanan Zararların Nükleer Hadise Kapsamı Açısından Değerlendirilmesi (madde 3/b)	275
d.	Nükleer Tesisin Normal İşletme Döneminde Yapacağı Salım Sebebiyle Meydana Gelen Zararların Nükleer Hadise Kapsamı Açısından Değerlendirilmesi	277
6.	Nükleer Zarar	280
a.	1982 Protokolü	281
b.	2004 Protokolü	283
aa.	Ölüm ya da Kişiye Verilen Zararlar	286
bb.	Malın Kaybı ya da Mala Verilen Zararlar	286
cc.	Diğer Maddi Zararlar	287
dd.	Eski Hale Getirme Tedbirleri	287
ee.	Çevrenin Kullanılmasından ya da Çevreden Yararlanılmasından Kaynaklanan Gelir Kaybı	289
ff.	Önleyici Tedbirlerin Giderleri ve Bu Tedbirlerden Kaynaklanan Diğer Kayıp ve Zararlar	291
7.	İşleten	293
a.	1982 Protokolü	293
b.	2004 Protokolü	294
B.	Sorumluluk	294
1.	Sorumluluğun Hukuki Niteliği	294
2.	Sorumluluğun Kapsamı	295
a.	Tesiste Meydana Gelen Nükleer Hadiselerden Sorumluluk	295
aa.	1982 Protokolü	295
bb.	2004 Protokolü	299
b.	Nakliye Sırasında Meydana Gelen Nükleer Hadiselerden Sorumluluk	299

aa. 1982 Protokolü	300
aaa. Gönderen İşleten Açısından	301
bbb. Alıcı İşleten Açısından.....	302
ccc. Değerlendirme	303
aaaa. Yazılı Bir Sözleşme Var İse	303
bbbb. Yazılı Bir Sözleşme Yok İse.....	304
cccc. İspat Yükü.....	304
dddd. Taraf Devletten Taraf Olmayan Devlete	304
eeee. Taraf Olmayan Devletten Taraf Devlete	305
ffff. İstisnaî Durumlar.....	305
ddd. Sorumluluk İçin Devletlere Tanınan Takdir Hakkı	306
eee. Geçici Depolama Durumunda Sorumluluk	307
fff. Taşıyanın İşleten Sıfatı ile Sorumlu Olmasının Sağlanması	307
ggg. Transit Geçiş.....	309
bb. 2004 Protokolü	311
c. Birden Fazla Nükleer Tesis ile Bağlantı Durumunda Sorumluluk/Birden Fazla İşletenin Sorumluluğu	312
aa. 1982 Protokolü	312
bb. 2004 Protokolü	316
d. Diğer Nükleer Hadiselerden Sorumluluk	316
3. Sorumluluktan Kurtulma	317
a. 1982 Protokolü	318
aa. Silahlı Çatışma, Düşmanca Hareketler, İç Savaş, Ayaklanma ve Doğal Afetler Durumunda	318
bb. Nükleer Zarara Bir Kişinin Kasıt ya da İhmali ile Sebebiyet Vermiş Olması Durumunda.....	323
b. 2004 Protokolü	323
IV. Sözleşmenin Zaman Bakımından Uygulama Alanı	325
A. 1982 Protokolü.....	326
1. Azamî Süre/Mutlak Süre	326
2. Çalınma, Kaybolma, Atılma ve Terk Edilme Halinde Azamî Süre.....	328
3. Asgarî Süre/Nispî Süre.....	329
4. Talep Değişikliğinde Süre	330
5. Dava Süresini Durduran Ya da Kesen Haller	331

B. 2004 Protokolü	332
1. Azamî/Mutlak Süre	333
2. Çalınma, Kaybolma, Atılma ve Terk Edilme Halinde Azamî Süre	335
3. Asgarî/Nispi Süre	336
4. Talep Değişikliğinde Süre	337
5. Dava Süresini Durduran Ya da Kesen Haller	338
C. Değerlendirme	338

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

NÜKLEER ENERJİ ALANINDA ÜÇÜNCÜ ŞAHISLARA KARŞI HUKUKİ SORUMLULUĞUN HÜKÜM VE SONUÇLARI

1. TAZMİNATIN NİTELİĞİ, ŞEKLİ VE MİKTARI	341
I. Sorumluluğun Yöneltilmesi	343
A. İstisnalar	343
1. 1982 Protokolü	343
2. 2004 Protokolü	347
B. Rücû Hakkı ve Halefiyet	347
1. İşletenin Rücû Hakkı	348
2. Halefiyet/Diğer Kişilerin İşletene Karşı Haiz Olduğu Rücû Hakkı	351
a. Herhangi Bir Uluslararası Andlaşmaya ya da Taraf Olmayan Devletin İç Hukukuna İstinaden Tazminat Ödeyen Kişinin Durumu	351
b. Nükleer Bir Hadisenin Taraf Olmayan Bir Devlet Ülkesinde Meydana Gelmesi ya da Zarara Bu Ülkede Maruz Kalınması Durumunda Zararı Karşılamanın Durumu	352
aa. 1982 Protokolü	352
bb. 2004 Protokolü	353
c. İş Kazaları ve Meslekî Hastalıklar Açısından Ödeme Yapılmış Olması Durumunda	354
II. Sorumluluğun Miktar Açısından Sınırlandırılması	355
A. Tazminat Tutarı	357
1. 1982 Protokolü ve Brüksel Ek Sözleşmesi	357
a. Asgarî ve Azamî Tutarın Belirlenmesi	357
b. Nakliye Araçlarına Verilen Zararların Tazmini Açısından Tazminat Tutarının Belirlenmesi	360

c.	Birden Fazla Ülkeden Geçiş Sırasında Farklı Tazminat Tutarlarının Belirlenmesi	361
d.	Brüksel Ek Sözleşmesi'nde Belirlenen Tazminat Tutarı	363
2.	2004 Protokolü ve Brüksel Ek Sözleşmesi	366
a.	Asgarî ve Azamî Tutarın Belirlenmesi	367
b.	Nakliye Araçlarına Verilen Zararların Tazmini Açısından Tazminat Tutarının Belirlenmesi.....	371
c.	Birden Fazla Ülkeden Geçiş Sırasında Farklı Tazminat Tutarlarının Belirlenmesi	371
d.	Brüksel Ek Sözleşmesi'nde Belirlenen Tazminat Tutarı	373
B.	Tazminat Tutarında Artış Sağlanması.....	378
1.	1982 Protokolü.....	378
2.	2004 Protokolü.....	379
C.	Tazminatın Akit Taraflar Arasında Serbestçe Transfer Edilmesi	381
1.	1982 Protokolü.....	381
2.	2004 Protokolü.....	382
D.	Malî Güvence ve Sigorta	382
1.	1982 Protokolü.....	383
a.	Sigorta ve Malî Güvence Yapacak Kişi ve Koşulların Belirlenmesi	383
b.	Sigorta ve Malî Güvencenin Askıya Alınması ve İptali	385
c.	Sigorta ve Malî Güvencenin Kapsamı	386
2.	2004 Protokolü.....	386
a.	Sigorta ve Malî Güvence Yapacak Kişi ve Koşulların Belirlenmesi	386
b.	Sigorta ve Malî Güvencenin Askıya Alınması ve İptali	389
c.	Sigorta ve Malî Güvencenin Kapsamı	390
2.	YARGI YETKİSİ, UYGULANACAK HUKUK, KARARLARIN İCRASI VE NİHAÎ HÜKÜMLER.....	390
I.	Yargı Yetkisi, Uygulanacak Hukuk ve Kararların İcrası.....	390
A.	Yetkili Mahkemenin Tespiti.....	391
1.	1982 Protokolü.....	391
a.	Genel Yetki.....	391
b.	Akit Tarafların Ülkesi Dışında Meydana Gelen ya da Hadisenin Meydana Geldiği Yerin Tam Olarak Belirlenemediği Durumlarda Yetki.....	393

c.	Yargı Yetkisinin Birden Fazla Akit Taraf Mahkemelerine Ait Olması Durumunda Yetki	394
d.	Yargı Bağışıklığı.....	395
2.	2004 Protokolü	396
a.	Genel Yetki	396
b.	Nükleer Hadisenin Deniz Yetki Alanlarında Meydana Gelmesi Durumunda Yetki	397
c.	Deniz Alanları Sınırlarının İhtilafı Olduğu Durumlarda Yetki	399
d.	Akit Taraf Ülkesi Dışında, Madde 13/b Uyarınca Bildirimde Bulunulmamış Bir Alanda Meydana Gelen ve Hadisenin Meydana Geldiği Yerin Tam Olarak Belirlenemediği Nükleer Hadise Durumlarında Yetki.....	399
e.	Yargı Yetkisinin Birden Fazla Akit Taraf Mahkemelerine Ait Olması Durumunda Yetki	400
f.	Devletlerin Nükleer Zarar Mağdurları Adına Talepte Bulunması	401
g.	Yargı Bağışıklığı.....	402
B.	Uygulanacak Hukuk	402
1.	1982 Protokolü	402
2.	2004 Protokolü	403
C.	Kararların Uygulanması / Tenfizi	403
1.	1982 Protokolü	403
2.	2004 Protokolü	404
II.	Nihaî Hükümler	405
A.	Karar Alma Usulü	405
1.	1982 Protokolü	405
2.	2004 Protokolü	406
B.	Yorum ve Uyuşmazlıklar	406
1.	1982 Protokolü	406
2.	2004 Protokolü	407
C.	Çekinceler	409
1.	1982 Protokolü	409
2.	2004 Protokolü	411
D.	Onay	412
1.	1982 Protokolü	412
2.	2004 Protokolü	413

E. Değişiklikler	413
1. 1982 Protokolü	413
2. 2004 Protokolü	413
F. Katılma	414
1. 1982 Protokolü	414
2. 2004 Protokolü	414
G. Çatışma	414
1. 1982 Protokolü	414
2. 2004 Protokolü	415
H. Süre ve Çekilme	415
1. 1982 Protokolü	415
2. 2004 Protokolü	416
I. Bildirim	416
1. Taraf Devletin Uluslararası İlişkilerinden Sorumlu Olduğu (International Relations it is responsible) Yerlerde Sözleşmenin Uygulanması Bildirimi	416
a. 1982 Protokolü	416
b. 2004 Protokolü	417
2. Nihaî Hükümlere Göre Depolanan Çeşitli Belgelerin Alındığının İmzalayanlara Bildirilmesi	417
a. 1982 Protokolü	417
b. 2004 Protokolü	418
İ. Diğer Hükümler (EK)	418
1. 1982 Protokolü	418
2. 2004 Protokolü	420

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEVLETLERİN ULUSAL NÜKLEER ENERJİ HUKUKU DÜZENLEMELERİ

I. ABD	426
II. BİRLEŞİK KRALLIK	432
III. KANADA	435
IV. RUSYA	437
V. FRANSA	439
VI. ALMANYA	442
VII. İSVİÇRE	448

VIII. JAPONYA	451
IX. ÇİN.....	456
X. TÜRKİYE.....	464
A. İşletenin Sorumluluğu	468
B. İşletenin Sorumluluğunun Sınırları	469
C. İşletenin Sigorta Yaptırma veya Teminat Gösterme Zorunluluğu	471
D. Nükleer Sigorta Havuzu	472
E. Nükleer Zararın Tazmini	473
F. Doğrudan Talep veya Dava Hakkı.....	474
G. Nükleer Zarar Tespit Komisyonu	474
H. Rücû Hakkı.....	476
I. Zamanaşımı	476
İ. Yetkili Mahkeme.....	477
SONUÇ.....	479
KAYNAKÇA.....	505
DİZİN	545